A szegedi lóvasút ügye az árvíz előtt

A Délmagyarország június 26-a és július 7-e közötti számaiban jelent meg Terhes Sándor és Nagy István igen érdekes és értékes cikksorozata a szegedi lóvasút történetéről Lófejűek, pöfögők a vaspályán címmel. Írásukban a szerzők a szegedi lóvasút mintegy negyedszázados történetének legjelentősebb mozzanatait elevenítették fel. Nem esett szó azonban az előzményekről, pedig a szegedi lóvasút ügye már az 1880. évi pályázat kiírásakor is több mint tízéves múltra tekinthetett vissza.

Levéltári források alapján úgy tűnik, hogy lóvasút (közúti vaspálya) építésére az első ajánlatot Leopold Ignác fiai szegedi kereskedőcég és érdektársai, Kernveisz Miklós és Maderspach János tették 1869. jan. 11-én kelt ajánlatuk szerint a lóvasutat a város pályaudvarai között és a tiszai rakpart hosszában szándékozta kiépíteni. Személy- és teherszállításra egyaránt alkalmas lett volna a pálya. Mivel a lóvasút létesítése ellen a városnak nem volt kifogása (de nem is mutatott valami nagy lelkesedést), a közmunka és közlekedési miniszter (KKM) március 30-tól kezdve egyévi előmunkálati engedélyt adott az ajánlattevőknek. Ezt 1870-ben meghosszabbították.

1871. augusztus 10-én kért előmunkálati engedélyt a KKM-től a két vasútállomás és a gőzhajózási állomás közötti lóvasút kiépítésére Tóth Mihály beregszászi vasúti mérnök.

A Leopold Ignác fiai cég, társulva a bécsi Beiersdorf és Biach céggel, 1872. máj. 24-én tett újabb ajánlatot.

Naszluhácz Lajos az Alföld-fiumei Vasút igazgatója és társa, Dobó István ügyvéd (egyébként sógorok voltak) 1872. július 2-án kért a KKM-től előmunkálati engedélyt. Nem 1875-ben, miként az említett cikksorozatban a szerzők Reizner (II. 271.) nem egyértelmű közlése alapján írták.

1872. szeptember 1-én kértek a KKM-től előmunkálati engedélyt a két vasútállomás közötti lóvasút építésére dr. Reinitz Adolf és társai budapesti lakosok.

A város vezetői szükségesnek ítélve a lóvasút kiépítését, most már nagyobb érdeklődést tanúsítottak az ügy iránt. 1873 januárjában megkérték Pest, Arad és Temesvár lóvasútra vonatkozó szerződését.

Mivel az említett jelentkezők közül konkrét tervet csak Naszluhácz és Társa, valamint a Beiersdorf és Biach cég és Leopold Ignác fiai (Leopold Bertalan) nyújtott be, a kiküldött bizottság csak az ő ajánlatukat tárgyalta. Cikkünk terjedelme nem teszi lehetővé az útvonalakra vonatkozó részletes ismertetést, csupán annyit jegyzünk meg, hogy nagyrészt megegyezett a későbbi pályával. Mindkét pályázó a városra bízta a döntést, hogy gőzmozdony vagy ló vontassa a kocsikat. A város a gőzvontatást elvetette, mivel annak a városi közlekedésben való alkalmazása tiltva volt. A két pályázó közül az döntött Naszluhácz és Társa javára, hogy ők a kövezet mellett szándékozták a pályát kiépíteni és 40 év múlva adták volna a város kezébe, addig a másik ajánlattevő a kövezet közepén építette volna ki a pályát (ezzel a négy öl széles kövezetből két ölet elfoglalt volna) és csak 60 év múlva adta volna azt a város kezelésébe. A közgyűlés 1873. május 11-én tárgyalta az ügyet és Naszluhácz és Társa tervét az építési engedély elnyerése végett pártolólag felterjesztette a KKM-nek. A város és a nyertes pályázó meg is kötötte az előleges egyezményt. S ezen a ponton meg is rekedt az ügy. A KKM nem küldte meg az építési engedélyt, Naszluhácz és Társa pedig a város többszöri felszólítására (1875—1876-ban) sem sürgette az építési engedély kiadását, nem jelentkezett a szerződés megkötésére és nem nyilatkozott arról sem, hogy hajlandó-e a lóvasút kiépítését foganatosítani. A város ezért az újabb jelentkezőkkel is tárgyalásba bocsátkozott.

1875. januárjában jelentkezett ajánlatával a brüszszeli Begein cég, ajánlata azonban részletesebb tervet nem tartalmazott.

1875. decemberében küldte el ajánlatát H. Schmidt de Wilde, aki a szegedi mellett egy Makó—Szeged közötti lóvasút építésére is előmunkálati engedélyt kért és kapott. Ezt később többször is meghosszabbította a minisztérium.

Az árvíz előtti évek legbiztatóbb ajánlatát Edward Alfred Paget mérnök nyújtotta be 1878. szeptemberében. Terve lényegében azonos volt azzal, amellyel végül is 1881-ben a pályázatot elnyerte.

A város és Paget képviselője, Lőw Tivadar ügyvéd 1879. február 18-án megkötötték az előszerződést, de az árvíz közbeszólt. A közgyűlés április 20-án érdemleges tárgyalás nélkül visszaadta a javaslatot a tanácsnak azzal, hogy alkalmas időben ismét terjessze elő. A tanács május 5-i ülésén úgy döntött, hogy „A Szeged városát érte válságos viszonyok változtáig irattárba teendő."

Dr. Géczi Lajos
főlevéltáros

Villamosenergetikai rendszerek

A novoszibirszki energetikai kutatóintézetben olyan eredeti kísérleti komplexumot fejlesztettek ki, amelynek fontos része egy ötmillió voltos impulzusgenerátor. A második — hétmillió voltos — impulzusgenerátor szerelési munkálatait az idén fejezik be.

Tizenegy regionális villamosenergetikai rendszer alkot fokozatosan egységes rendszert. Ilyenné válik az egyenáramú 1150 kilovoltos szibériai gyűrű, amely kapcsolódik a közép-ázsiai és távol-keleti energetikai rendszerekhez. A tudósok jelenleg az egyenáramú és váltóáramú vezetékek megfelelő arányának kidolgozásán, a tranzitvonalakról leszedett áram kérdésein és ami a legfontosabb, a megfelelő irányú áramátkapcsolás problémáinak megoldásán dolgoznak. Ez lehetővé teszi, a tizenegy szovjet időzónának megfelelően, a villamosenergia csúcsidők kiegyenlítését. Ennek haszna egyenértékű több nagyteljesítményű villamoserőmű felépítésével.

kertbarátoknak

Áttelelő zöldségek vetése Szemzés

A korai zöldségfélék helyét másodvetéssel hasznosíthatjuk. A később lekerülő növények helyét általában az őszi előkészítésig üresen hagyjuk, csupán gyomtalanításukra kell figyelmet fordítanunk. Célszerű azonban a terület egy részén az áttelelő zöldségfélék vetését megkezdeni.

A terület előkészítését az őszi előkészítéssel azonosan kell végezni. A káposztafélék talaját célszerű frissen trágyázni, míg a gyökérzöldségek, retek, hagyma alaptrágyázásához csak műtrágyát használjuk. A kiszórt szerves-, és műtrágyát minden esetben forgassuk be a talajba. Nem megfelelő a kerti rotátorral történő bedolgozás. Évente egy alkalommal szükség van a talaj megfelelő fellazítására. A talajforgatást minden esetben lelkiismeretes talajporhanyítás kövesse, amit a kiskertben gereblyével végezhetünk.

A jól előkészített talajba vethetjük a magot. A vetés után minden esetben tömörítsük a talajt, ezzel megakadályozhatjuk gyors kiszáradását. A magvetés után megfelelő gyakorisággal kelesztő öntözést kell alkalmazni, mely 5—10 milliméteres vízadagot igényel.

Az áttelelő zöldségfélék vetését augusztusban kezdjük el, és október végén fejezzük be a növény igényétől függően. A spenót augusztusban elvetve, kedvező időjárás esetén, még az ősz folyamán szedhető termést ad. Őszi szedésre 2—3 deka vetőmagot használjunk fel négyzetméterenként, így megfelelő nagyságú leveleket kapunk. A téli termesztés célja, hogy az áttelelt növényekből kora tavasszal friss spenótot szedjünk. A növények 3—4 lombleveles állapotban telelnek át. Ehhez a magot szeptember közepétől kell vetni. A vetőmagszükséglet az őszi vetésnél leírtakkal, megegyezik. Célszerű a vetést úgy végezni, hogy a tél folyamán fóliával tudjuk a felületet takarni. Őszi termesztésre alkalmas fajta a Matador, a Popey és a Viroflay. Áttelelő fajtaként a Matador és az Eszkimó ajánlható. Még az ősz folyamán fogyasztásra alkalmas termést ad az augusztusban elvetett kínai kel. Rövid nappalós növény, ezért ősszel kiválóan termeszthető. Ajánlatos helyre vetni a magot augusztus első felében, 40x40 centiméteres tenyészterületen. Szedésével nem kell sietni, mert a kínai kel — 4—7 fokos hideget is károsodás nélkül kibír. Leszedve, pincében hűvös helyen egy-két hónapig is eltartható.

Téli tárolásra vethető még az őszi retek, melyhez az Erfurti kerek fekete és a Müncheni sör fajták használhatók fel. Ezek a legnagyobb testű fajták, jól tárolhatók, téli fogyasztásra alkalmasak. Az áttelelő kelkáposztafajták kiültetési ideje október eleje, melyhez a palántanevelést augusztus közepén kell megkezdeni. A Mohácsi áttelelő és az Adventi fajták alkalmasak téli termesztésre. Erősebb téli fagy esetén nagyobb a kifagyás és a felmagzás, korai zöldségként mégis célszerű a termesztésével foglalkozni. Vigyázni kell, hogy az állomány őszszel ne fejlődjön túl, de jól begyökeresedjen.

Áttelelő vöröshagyma termeléssel már régóta próbálkoznak, a hazai fajták közül azonban eddig csak a Fertődi ezüstfehér fajtával sikerült némi eredményt elérni. Vannak külföldi, főleg japán hibrid fajták, melyek már kielégítik a figyasztói igényeket, de sajnos, ezek vetőmagja rendkívül drága, nem is lehet a forgalomban kapni.

Az áttelelő hagyma a vetést követően feltétlen megkívánja a kelesztő öntözést. Csak megfelelő erősségű állomány telel át biztonsággal. A nálunk elterjedt levesízesítők közé tartozik a petrezselyemgyökér és zöld használata. Főleg tavaszi vetéssel termesztik, de kiválóan termeszthető augusztusi vetéssel is. Ezzel télen is szedhető gyenge gyökerű és friss zöldet adó zöldséget tudunk előállítani. A folyamatos téli ellátást takarással tudjuk biztosítani. Vetéshez a Korai cukor, a Félhosszú és a főleg levélzöldként hasznosítható Mohafodrozatú fajták használhatók fel. Vetés előtt célszerű a vetőmagot nedves homok között előcsíráztatni, mivel a petrezselyem magja nehezen csírázik.

A kertünkben gyakran kel ki egy-egy gyümölcs magja, melyből szeretnénk magunk fát nevelni, de előfordul az is, hogy a vásárolt fánk nem olyan fajta gyümölcsöt terem, amit szerettünk volna, illetve egy fán több fajtát is szeretnénk termelni. Ezt gyakorlatlan kerttulajdonos is megoldhatja szemzéssel. A szemzésnek kétféle módja van az időponttól függően: a hajtószemzés, amely még az évben kihajt, és az alvószemzés, amely a következő év tavaszán hajt ki. A hajtószemzést június hónapban, az alvószemzést augusztusban kell végezni. A szemzéshez az alanyt elő kell készíteni. Ahhoz, hogy a héját megfelelően adja az alany, már 8—10 nappal öntözni kell a fát, a hajtásokat meg kell ritkítani. A szemzőhajtást közvetlenül a szemzés előtt szedjük meg. Ha a szemzőhajtást messzebbről hozzuk, lehetőleg szúrjuk bele gyümölcsbe, erre a célra főleg az alma alkalmas. A leveleket kurtítsuk vissza, hogy minél kisebb legyen a párologtató felület. Szemzőhajtásnak csak erőteljes, egészséges, kifejlett hajtásokat válasszunk, amelyen beérett szemek vannak. A hajtás felső részén levő éretlen és az alsó, vastagabb végén levő fejletlen szemeket ne használjuk fel szemzésre. A szemzőhajtás vastagsága lehetőleg legyen azonos az alany vastagságával, így a szempajzs tökéletesen ráfekszik az alanyra, biztonságosabb az eredés, illetve erőteljesebb a megeredt szemzés fejlődése.

A szemzés gyakorlati végrehajtását már korábban ismertettük, most csak arra szeretnénk a figyelmet felhívni, hogy a szemzés végrehajtása után kísérjük figyelemmel az eredést, amit arról tudunk megállapítani, hogy a levélnyél nem szárad rá a szemzésre, hanem lepattan és a szempajzs egészséges, zöld színű. A kötözést szükség szerint meg kell lazítani. Ha a szemzés nem eredt meg, még a hónap végéig megismételhetjük.

Felhívjuk kedves olvasóink figyelmét, hogy a lombosfa fehérmoly (aknázómoly) rajzása a napokban ismét megkezdődik, védekezésre a Decis vagy Chinetrin felhasználása célszerű.

Dr. Tóth Mihály
megyei főkertész

MI? HOL? MIKOR?

1984. AUGUSZTUS 8., SZERDA — NÉVNAP: LÁSZLÓ

A Nap kel 5 óra 31 perckor, és nyugszik 20 óra 7 perckor.
A Hold kel 8 óra 39 perckor, és nyugszik 1 óra 45 perckor.

VIZÁLLÁS

A Tisza vízállása Szegednél kedden plusz 96 cm (apadó).

SZÁZ ÉVE

született Márffy Károly (1884—1960) színigazgató, hangversenyrendező és idegenforgalmi szakember. Márffy Ödön festőművész öccse. Rendkívüli leleményességgel szervezte világhírű művészek budapesti vendégszereplését. Ő szerződtette Saljapint, a Comedie Francaise együttesét, Sztanyiszlavszkij társulatát, a római Capella Sixtina együttesét.

MOZIK

Vörös Csillag: délelőtt 10, délután negyed 4, fél 6 és háromnegyed 8 órakor: Sztárok bűvöletében (színes lengyel, 14 éven felülieknek), este 10 órakor: A bombanő (színes, m. b. amerikai, 16 éven felülieknek, III. helyárral).

Szabadság: fél 4 és fél 7 órakor: Volt egyszer egy vadnyugat, I—II. rész (színes amerikai—olasz, 14 éven felülieknek, II. dupla helyárral).

Fáklya: háromnegyed 3, negyed 6 és fél 8 órakor: Szomszéd szeretők (színes, m. b. francia).

Újszegedi Kertmozi: Borsalino (francia—olasz, 16 éven felülieknek, II. helyárral, este fél 9 órakor).

ÜGYELETES GYÓGYSZERTÁR

Klauzál tér 3. sz. (13/57-es) este 8 órától reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.

BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET

Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden a II. sz. Sebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET

Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 órától másnap reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

ÉJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET

Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.

FOGORVOSI ÜGYELET

Mindennap este 10 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7-től hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1—3. Telefon: 14-420.

S. O. S. LELKISEGÉLYSZOLGÁLAT

Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

TÉVÉ

BUDAPEST 1.

10.00: Tv-torna — (ism.)
10.05: Utazás egy mosolyért — lengyel kisjátékfilmsorozat — 5. — (ism.)
10.35: Delta — (ism.)
11.00: Alfonz, a papam — NDK film — (ism.)
12.10: Képújság
16.10: Hírek
16.20: A George-szigeti pingvinek — lengyel dok.-film
16.45: Képújság
16.50: Fabula — (ism.)
17.45: Agrárvilág
18.30: Telesport
19.40: Tv-torna
19.45: Esti mese
20.00: Tv-híradó
20.30: Jogi esetek
21.15: Pap Károly: Nyolcadik stáció — tv-film
22.35: Tv-híradó 3.

BUDAPEST 2.

19.00: Képújság
19.05: A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye — (ism.)
21.30: Tv-híradó 2.
21.50: A tenger titkai — NSZK film
22.40: Képújság

BELGRÁD 1.

6.25: Los Angeles: NYOJ '84 — kézilabda
14.30: Olimpiai krónika — 1.
14.55: Los Angeles: Olimpiai szemle — 1.
16.30: Los Angeles: NYOJ '84 — ökölvívás — negyeddöntő
18.00: Hírek
18.05: Tv-naptár
18.15: Tv-sorozat gyermekeknek
18.45: Népi muzsika
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-napló
20.00: Sportszerda
22.35: Tv-napló
23.00: Olimpiai krónika — 2.
23.30: Los Angeles: Olimpiai szemle — 2.

BELGRÁD 2.

19.30: Tv-napló
20.00: A csillag — amerikai játékfilm
22.05: Hírek
22.10: Alkalmak és nyomok

ÚJVIDÉK

4.55: Nyári olimpia — kézilabda-mérkőzés
13.15: Tv-híradó magyarul
13.25: Olimpiai krónika szerbhorvátul és magyarul
13.50: Olimpiai összefoglaló
15.25: Nyári olimpia — ökölvívás, kézilabdamérkőzés
18.00: Tv-híradó szerbhorvátul
18.15: Gyerekeknek
18.45: Zene
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó magyarul
20.00: Olimpiai szerda — magyarul
22.10: Tv-híradó szerbhorvátul
23.05: Olimpiai krónika
23.30: Olimpiai összefoglaló

CSÜTÖRTÖK DÉLELŐTT

BUDAPEST 1.

10.00: Tv-torna — (ism.)
10.05: Tv-torna — (ism.)
10.05: Utazás egy mosolyért — lengyel kisjátékfilmsorozat — 6. — (ism.)
10.35: Csók a stadionban — csehszlovák film — (ism.)
11.50: Képújság

RÁDIÓ

KOSSUTH

8.25: Egyiptom az arab világ szíve — (ism.)
8.54: Beszélni nehéz — (ism.)
9.06: Népdalok
9.38: Kis magyar néprajz
9.43: Tarka mese, kis mese
10.05: Folytatásos mese, amelyben mindenki előbukkan
10.23: Válaszolunk hallgatóinknak
10.38: Madrigálok
10.47: Zenekari muzsika
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Olimpiai híradó
13.15: Házunk tája
13.30: Operaslágerek
14.09: Dzsesszmelódiák
14.29: Képek és jelképek — (ism.)
15.06: A Magyar Néphadsereg Központi Fúvószenekara játszik
15.25: A Bíborbanszületett — 3. — Passuth László regénye
16.05: Kóruspódium
16.30: Operetthármasok
16.49: Kritikusok fóruma
17.05: Programozva
17.30: Sándor Judit dalfelvételeiből
19.15: Gondolat
20.00: Aki civilben is cár volt... Epizódok Fjodor Saljapin életéből
20.51: Nótaest
21.30: A párizsi bolhapiacon találtam
22.25: Tíz perc külpolitika
22.35: Jascha Heifetz hegedűl
23.20: Schumann: IV. szimfónia
0.10: Tardos Péter táncdalaiból

PETŐFI

8.05: Világhírű tenoristák énekelnek
8.20: Tíz perc külpolitika — (ism.)
8.35: Idősebbek hullámhosszán
9.30: Nyolc rádió, nyolc dala
10.00: Zenedélelőtt
11.35: A Szabó család — (ism.)
12.05: Lakatos Sándor népi zenekara játszik
12.35: Tánczenei koktél
13.25: Útikalauz üdülőknek
13.30: Tündertánc — muzsika gyerekeknek
14.00: A Petőfi Rádió zenés délutánja
14.35: Népdalkörök pódiuma — (ism.)
15.13: Slágermúzeum
16.00: Helyettem írták... — (ism.)
16.35: Néhány perc tudomány
16.40: Magazin
17.10: Cigánydalok
17.32: Horthy Miklós, a fehérek vezére — 4. — Vénasszonyok nyara
18.35: Slágerdivat
19.14: Nóták
19.45: A Chicago zenekar felvételeiből
20.35: Magyarország — 1984 — Lenti
21.25: Fenntartott hely az elmúlt hetek legsikeresebb műsorai számára
23.25: A tegnap slágereiből

3. MŰSOR

9.00: Mesedélelőtt
9.25: Zenekari muzsika
10.10: Fiataloknak
11.05: Dévai Nagy Kamilla népdalfelvételeiből
11.30: Mozart-operakettősök
12.00: Kamarazene Közben:
12.35: Fiatalok Stúdiója — A tények epikája — Tar Sándor
13.35: Dél-amerikai ritmusok
14.00: Kilencszáz nap — (ism.)
14.50: Delibes: Coppelia
16.17: Bemutatjuk új felvételeinket
16.50: Pogy és Bess — részletek
17.30: Sebestyén András fúvósműveiből
17.50: Magnósok, figyelem!
18.30: A Magyar Rádió szlovák nyelvű nemzetiségi műsora
19.05: Schütz: Cantiones Sacrae — 1. kötet
19.45: A Milánói Rádió Szimfonikus Zenekarának hangversenye
21.32: Decsényi János műveiből
22.26: Líra és filozófia
22.56: A Kaszakő együttes játszik

CSÜTÖRTÖK DÉLELŐTT

PETŐFI

8.05: Pribojszky Mátyás cíterázik
8.20: Tíz perc külpolitika — (ism.)
10.00: Zenedélelőtt
12.35: Nemzetiségeink zenéjéből